

Sfânta biserică a lui Dumnezeu este icoană a lumii sensibile. Ea are drept cer dumnezeiescul altar, iar ca pământ, frumusețea naosului.
(Sfântul Maxim Mărturisitorul)

Biserica – lăcaș de închinare și de sfințire a omului

Cuvântul „**biserică**” provine din limba latină (*basilica*) și are sensul de *lăcaș de cult*. Primele lăcașuri de închinare erau case ale unor creștini. Cea mai veche descoperire arheologică de acest fel este o construcție din Dura Europos (Siria), datând din perioada 233–256 d.Hr.



După eliberarea creștinilor de către Constantin cel Mare (313) apar primele biserici.



Din punct de vedere arhitectural, biserica are diferite forme: **formă de corabie** – simbolizează corabia care ne poartă spre Împărăția lui Dumnezeu; **formă de cruce** – pentru că la temelia Bisericii stă Sfânta Cruce, semnul creștinului; **formă octogonală** – arată rolul Bisericii de stea conducătoare spre viața veșnică; **forma de cerc** – simbolizează dragostea nesfârșită a lui Dumnezeu față de oameni.

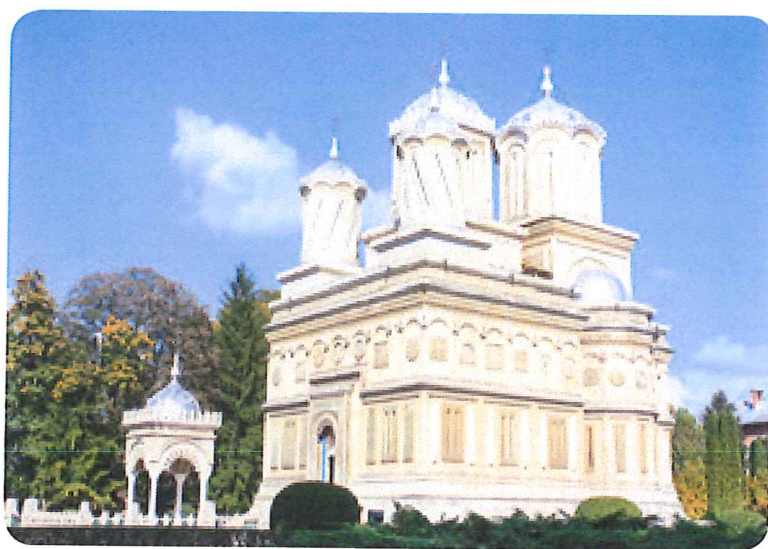
După aspectul exterior, bisericile se deosebesc de alte clădiri și prin acoperișul de tip **cupolă sau turlă**, pe care se observă **Sfânta Cruce**.

Interiorul bisericilor ortodoxe se prezintă ca un „spațiu organizat” și indiferent de stilul și de forma lor, păstrează împărțirea vechilor biserici creștine în cele trei părți: pronaos, naos și altar, în cinstea Sfintei Treimi, cu altarul orientat spre răsărit.

Pronaosul – este locul în care stă *cristelnița*, vasul de botez. Pe bolți este pictată scena „*Toată suflarea*” (Hristos înconjurat de îngeri și sfinți), iar pe pereți apar scene cu Sfinții Mucenici.

În **Naos** – găsim *stranele*, așezate de o parte și de alta; unul sau două *tetrapode* pe care este așezată icoana sfântului sau a praznicului. În partea dreaptă se află *scaunul arhieresc*, pe care stă episcopul locului când participă la slujbă. Pe cupolă este pictat *Dumnezeu Pantocrator*, înconjurat de serafimi și heruvimi, apostolii, prorocii și cei *patru evangheliști*, iar pe pereții laterali, *scene cu sărbătorile mari, sfinții martiri, călugări, pustnici*.

Iconostasul sau catapeteasma este zidul care desparte naosul de altar. Are trei uși: cele din mijloc – uși împărătești, cele laterale – *diaconești sau îngerești*. Pe ușile împărătești este pictată *scena Bunei Vestiri*, iar pe cele diaconești, *Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil*. În stânga ușilor împărătești este icoana *Maicii Domnului*, în dreapta, icoana *Mântuitorului*. Pe peretele din dreapta al iconostasului este icoana hramului bisericii.



Mănăstirea Curtea de Argeș

Iconostasul este împodobit cu icoane care amintesc de evenimente și persoane din istoria mântuirii (Praznicele Împărătești, Apostolii, proroci ai Vechiului Testament)

Deasupra iconostasului se observă *crucea (Deisis) cu Maica Domnului și Sfântul Ioan Evanghelistul*.

Altarul este cea mai tainică și sfântă parte a bisericii. În partea stângă este *proscomidiarul*, locul unde se pregătesc pâinea și vinul care vor fi sfințiți în timpul Sfintei Liturghii și următoarele obiecte de cult: *potirul, discul, steluța și lingurița*.

În centrul altarului este *Sfânta Masă* care simbolizează *mormântul Mântuitorului*. Pe *Sfânta Masă* sunt așezate *antimisul, Sfânta Evanghelie și chivotul*. Este cel mai sfânt loc al unei biserici, pentru că aici are loc sfințirea și *prefacerea pâinii și vinului în Sfântul Trup și Scurtul Sânge ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos*. Pe boltă, deasupra Sfintei Mese este pictată *Maica Domnului Împărăteasa, Rugătoarea, cu Pruncul Iisus* pe genunchi și înconjurată de îngeri și sfinți. Pe pereții altarului apar zugrăvite *Liturghia Îngerească și Marii Ierarhi: Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Dialogul și Sfântul Ioan Gură de Aur*, iar deasupra ușilor împărătești, *Cina Cea de Taină*.

Arhitectura bisericească (arhitectura lăcașelor de cult creștine) se încadrează în unul dintre stilurile: romanic, bizantin, slavon, gotic, renașcentist sau baroc și în funcție de confesiune prezintă aspecte specifice (de exemplu, altarul catolic este deschis, situat central, ridicat față de podea, putând fi văzut de toți, din orice poziție; coloanele și ogivele sunt specifice bisericilor protestante). Dacă creștinii au biserică, mozaicii au sinagoga, musulmanii – moscheea, religiile orientale au templul.

Multe dintre construcțiile destinate cultului religios sunt adevărate bijuterii arhitectonice. Să amintim doar câteva: Catedrala Mântuirii Neamului (București), Sagrada Familia (Barcelona), San Pietro (Roma), Notre-Dame (Paris), Domul din Köln, Moscheea Albastră (Istanbul), Sinagoga din Budapesta, Templul din Angkor (Cambodgia).



Catedrala Mântuirii Neamului



DICTIONAR DE TERMENI ȘI EXPRESII

- ✓ **tetrapod** – suport pe care se așază icoana praznicului sau a sfântului zilei;
- ✓ **Pantocrator** – icoană reprezentând pe Iisus Hristos ca Împărat al lumii, pictată pe bolta naosului;
- ✓ **antimis** – bucată pătrată, din pânză, sfințită de episcop, fără de care nu poate fi săvârșită Sfânta Liturghie; pe el este înfățișată icoana Punerii în mormânt a Mântuitorului Iisus Hristos.
- ✓ **chivot** – obiect de forma unei biserițe, în care se păstrează Împărăția pentru cei bolnavi.



SINTETIZĂM LECȚIA

Completează enunțurile cu noțiunile din caseta de sub text:

Cuvântul „biserică” provine din limba Biserica are diferite forme: formă de ..., formă de ..., formă octogonală și formă de Pe turlă se poate vedea. ... Indiferent de forma sa, orice biserică este alcătuită din ... părți: pronaos, ... și Catapeteasma sau ... este zidul care desparte naosul de altar. În naos se găsește ..., vasul de botez ... este cea mai tainică și sfântă parte a bisericii. Proscomidiarul simbolizează ... în care S-a născut Mântuitorul. Sfânta Masă este cel mai sfânt loc din biserică pentru că pe ea se săvârșește



Crucea, altarul, corabie, ieslea, trei, iconostasul, altar, latină, cristelnița, cerc, Sfânta Liturghie, naos, cruce.

PAS CU PAS

✓ Imaginează-ți că ești ctitorul unei biserici. Ce îndemn ai lăsa urmașilor tăi?

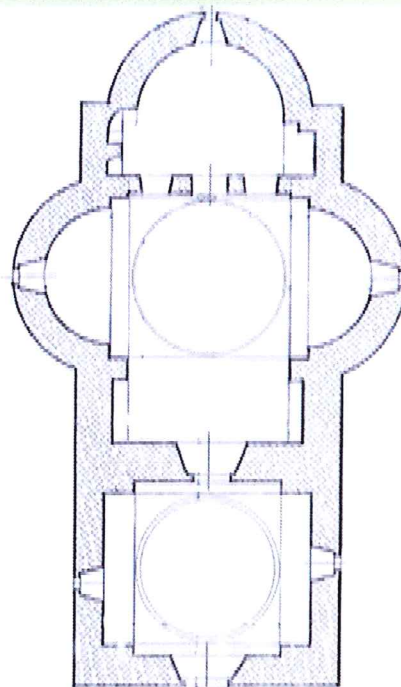
✓ Formează câte un cuvânt din sfera religioasă din literele care alcătuiesc numele lăcașului de cult al creștinilor, BISERICA. (De exemplu: *B – blândețe*)

✓ Pe o coală de flipchart, tu sau unul dintre colegii tăi, schițați planul unei biserici în formă de cruce. Fiecare elev extrage un bilet pe care este notată denumirea unei icoane sau a unui obiect din biserică. Așezați „obiectul” la locul potrivit, conform informațiilor primite din lecție.

✓ Ești chemat să devii „biserică”. O biserică are temelie, ziduri, acoperiș, ferestre, uși, altar etc. Prin ce cuvinte ai exprima acestea?

(De exemplu: TEMELIE – *credință*, ZID – *rugăciune*)

✓ Citește poezia și ascultă Priceasna „Biserică străbună” (Nicolae Lungu). Prezintă colegilor cinci elemente care te-au impresionat și argumentează alegerea ta.



Exemplu de plan al unei biserici



AFLĂM MAI MULT

- Slujirea într-un anumit lăcaș s-a început de la Moise, căruia Dumnezeu i-a poruncit să facă Cortul Mărturie, dându-i măsurile exacte. (Ieșire, Cap. 25-27)

- Templul lui Solomon este cel mai de seamă lăcaș de închinare pentru epoca Vechiului Testament. La sfințire, Solomon a rostit o rugăciune către Dumnezeu. O parte din această rugăciune se regăsește în slujba de sfințire a bisericilor.



- Numărul turelor sau al cupolelor de pe biserică variază: **o cupolă** simbolizează **Capul Bisericii, Mântuitorul Hristos**; **trei cupole** – Sfânta Treime; **cinci cupole** – Domnul Iisus Hristos și cei patru Evangheliști; **șapte cupole** – cele șapte daruri ale Duhului Sfânt; **nouă cupole** – cele nouă cete îngerești; **treisprezece cupole** – Mântuitorul și cei doisprezece Apostoli.

Proscomidiarul simbolizează ieslea în care S-a născut Mântuitorul.



Templul lui Solomon



PICĂTURA DE CULTURĂ GENERALĂ

✓ Biserica din Strehaia (județul Mehedinți), este singurul lăcaș de cult de la noi din țară, care **nu are altarul spre răsărit**: A fost zidită de Mihai Viteazul și rezidită de Matei Basarab, în 1645.

Există o legendă care spune că a fost ridicată de armata lui Mihai Viteazul într-un timp record, într-o singură noapte. De aceea nu s-a știut exact unde e răsăritul. Dimineața și-au dat seama că altarul este **spre sud**. „Motrul trece, domolit și gânditor, pe sub zidurile mănăstirii Strehaia, unde a văzut într-o noapte pe Mihai Viteazul viind ostenit de război și grăbindu-se să ridice până-n ziuă, pe ruinele castelului părintesc, o biserică, pe care, de zor mare ce-a avut, a greșit zidind-o cu altarul spre miazăzi.” (Alexandru Vlahuță, *România pitorească*, 1901)

✓ La **Densuș**, la doar 10 kilometri de **Hațeg**, se



Biserica
din Densuș

află **Biserica Sfântul Nicolae**, cea mai veche construcție de acest fel din România și din sud-estul Europei. Biserica se prezintă ca o structură bizară, fiind alcătuită din elemente, dacice, romane, gotice și ortodoxe. Istoricul locului este strâns legat de existența lăcașului de cult creștin care, potrivit primelor scrieri despre biserică și sat, a fost ridicat la sfârșitul secolului al XIII-lea.



CUNOAȘTE-TE PE TINE ÎNSUȚI!

Ești restauratorul „bisericii” din tine. Precizează toate momentele, acțiunile situațiile prin care ești nevoit să treci până la „finisarea” lucrării. Ține cont de:

• situația inițială; • motivul, cauza care declanșează acțiunea de „restaurare”; • situația dificilă pe care o întâmpini; • depășirea situației dificile; • starea finală.



FILĂ DE PORTOFOLIU

Lucrezi la Biroul de Turism al unei agenții de specialitate. Realizează o prezentare cât mai atractivă a celor mai reprezentative zece lăcașuri de cult din România, din punctul tău de vedere.

Pentru promovarea acestora în afara țării, redactează prezentarea și într-o limbă de circulație internațională.



NU UITA!

- Primele lăcașuri de închinare erau case ale unor creștini.
- După eliberarea creștinilor de către Constantin cel Mare (313), apar primele biserici.
- Din punct de vedere arhitectural, biserica are diferite forme.
- Interiorul bisericilor ortodoxe păstrează împărțirea vechilor biserici creștine în cele trei părți: pronaos, naos și altar.
- **Altarul** este cea mai tainică și sfântă parte a bisericii.

CUVÂNT PENTRU SUFLET

Biserica este cerul pe pământ, în care locuiește și Se preumblă Dumnezeu Care este în cer...
(Sfântul Gherman al Constantinopolului)